

SÉRIE “ZEMĚPIS”

[https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-3\(10\)-53-63](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2022-3(10)-53-63)

Іван Костащук

*доктор географічних наук, доцент,
завідувач кафедри географії України та регіоналістики
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна,
<https://orcid.org/0000-0002-9338-4538>*

Марина Ячнюк

*кандидат географічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної географії та екологічного менеджменту
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна*

Ольга Палагнюк

*студентка кафедри географії України та регіоналістики
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича,
м. Чернівці, Україна*

СОЦІАЛЬНИЙ СТАТУС ДЕПУТАТІВ МІСЦЕВИХ РАД ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ УКРАЇНИ (СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНА ОЦІНКА)

Анотація. Проаналізовано суспільно-географічні особливості соціального статусу депутатів місцевих рад Чернівецької області як важливого аспекту формування політико-географічної думки населення поліетнічного та транскордонного регіону. Виявлено територіальні відміни у електоральній прихильності населення до тих чи інших соціальних груп населення та

встановлено перспективи формування електоральної думки населення в досліджуваному регіоні.

Ключові слова: соціальний статус депутатів, електоральна поведінка, електорат, електоральна думка.

Ivan Kostaschuk

*Doctor of Geographical Sciences, Associate Professor,
Head of the Department of Geography of Ukraine and Regional Studies,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
Chernivtsi, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0002-9338-4538>*

Maryna Yachnyuk

*Ph.D. of Geographical Sciences, Associate Professor,
Department of Economic Geography and Environmental Management,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
Chernivtsi, Ukraine*

Olha Palahniuk

*Student of the Department of Geography of Ukraine and Regional Studies,
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University,
Chernivtsi, Ukraine*

**SOCIAL STATUS OF DEPUTIES OF LOCAL COUNCILS OF
CHERNIVTSI REGION OF UKRAINE (SOCIO-GEOGRAPHICAL
ASSESSMENT)**

Abstract. The socio-geographical features of the social status of deputies of local councils of Chernivtsi region as an important aspect of the formation of political and geographical thought of the population of the polyethnic and cross-border region are analyzed. Territorial differences in the electoral commitment of the population to certain social groups of the population are revealed and the prospects of forming the electoral opinion of the population in the studied region are established.

Key words: social status of deputies, electoral behavior, electorate, electoral opinion.

Постановка проблеми. Проблема соціальної справедливості є складною і неоднозначною. Її розуміння залежить від історичного етапу розвитку суспільства, його класових позицій, етнічної чи конфесійної приналежності, рівня знань та багатьох інших чинників. Соціальна нерівність може одночасно мати як позитивний вплив, так загрожувати соціальній стабільності, що в свою чергу буде знижувати економічну ефективність через низьку конкурентоспроможність як представників органів місцевої влади, так і простого виборця.

У сучасній Україні проблеми соціального статусу набувають небезпечних масштабів, суттєво загрожуючи безпеці людського розвитку. Перетворення супроводжуються глибоким розшаруванням населення за рівнем доходів та неприпустимим збільшенням частки бідного населення. З проблемами бідності та соціальної нерівності нерозривно пов'язані такі явища, як руйнація систем освіти та охорони здоров'я, скорочення тривалості життя, зниження чисельності населення, деградація наукового потенціалу країни, трудова міграція, низька продуктивність праці та поступове погіршення якості трудових ресурсів. Подібна ситуація не тільки породжує значну соціальну напругу, але й гальмує подальший соціально-економічний розвиток країни в цілому. Варто відмітити, що проблема дослідження соціального статусу всіх верств населення в Україні є досить актуальною через повномасштабне військове вторгнення (війну) Російської Федерації на територію нашої держави.

Дослідження соціального статусу депутатів місцевих рад набуває особливого значення, в умовах децентралізації влади, коли місцеве самоврядування має значні важелі впливу на розвиток своєї громади. Тому тема даного суспільно-географічного дослідження є досить актуальною та перспективною для подальших наукових пошуків.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Науковими дослідженнями в різні часи та на прикладі різних геопросторів з проблематики дослідження соціального статусу депутатів, як народних обранців, що є звичайним проявом електоральної думки населення займалися такі вчені в галузі соціології, як Браун Г., Джантелієва Ж., Добров Д., Колот А., Красін Ю., Куценко О., Марутян Р., Лібанова Е., Сидоржевський М., Суліма Є., Уджмаджурідзе Г., Чуприна О. та інші. Проте суспільно-географічні аспекти формування соціального статусу депутатів місцевих рад не набуло широких проявів у географічній науці. Тут окремих аспектів даної наукової та суспільної проблеми торкнулися такі вчені у галузі суспільної географії як Топчієв О.,

Шаблій О., Олійник Я., Дністрянський М., Ровенчак І., Немец Л., Гукалова І., Мезенцев К., Кузишин А., Яворська В., Грицевич В. та інші.

Саме в їх наукових працях закладено теоретичні основи наукового дослідження електоральної поведінки та формування електоральної думки населення, які визначають і особливості результату виборів, який в свою чергу відображає вже і саме соціальний статус депутатів. Слід зазначити, що наші дослідження дозволяють досить широко простежити просторові особливості відмін у формування соціального статусу депутатів новостворених територіальних громад, що допоможе краще зрозуміти електоральну думку населення та чинники її формування, а також з часом простежити взаємозв'язок між соціальною приналежністю депутатських складів та їх впливом на розвиток різних галузей економіки як окремих територіальних громад, так і регіону зокрема.

Мета та завдання статті. Метою даного дослідження є виявлення територіальних відмін у соціальній структурі депутатських корпусів територіальних громад, районних рад та обласної ради Чернівецької області, як важливого тренду формування їх соціально-економічного розвитку в умовах глобалізації та інформатизації суспільства. Відповідно до мети були поставлені наступні завдання: розкрити сутність та зміст поняття соціальний статус; простежити територіальні особливості формування соціального статусу депутатського корпусу місцевих рад територіальних громад, районів та досліджуваного регіону зокрема.

Виклад основного матеріалу. Для дослідження соціального статусу депутатів місцевих рад Чернівецької області було опрацьовано інформаційні матеріали результатів місцевих виборів Центральної виборчої комісії. Внаслідок такого аналізу було сформовано власну базу даних, які розкривають основні особливості соціального статусу депутатів місцевих рад, а саме їх професійний статус, статеву та вікову структуру. Це дозволило нам провести відповідні обчислення та простежити територіальні відмінні у професійному та статево-віковому статусі депутатів місцевих рад.

Під час даного дослідження використані як загальнонаукові так і конкретнонаукові методи дослідження, зокрема аналізу та синтезу, математичної обробки статистичної інформації, порівняльно-географічний, картографічний та інші.

В процесі наукового дослідження було проведено аналіз таких основних характеристик як професійно-економічний статус, статевий та віковий склад депутатів місцевих рад. Нами не досліджувався освітній рівень депутатів місцевих громад, так як всі вони мають вищу освіту.

Професійно-економічний статус депутатів місцевих рад є досить різний. Серед категорій професійно-економічного статусу ми виділили освітян, медиків, державних службовців, директорів та власників підприємств, фізичних осіб підприємців, працівників сільського господарства, безробітних, працівників місцевого самоврядування та інші. Найбільше депутатів місцевих рад саме іншого професійно-економічного статусу – 228 осіб. А от найменше держслужбовців – лише 27 осіб.

Аналізуючи дані по професійно-економічному статусі депутатів Чернівецької обласної ради, Вижницької, Чернівецької та Дністровської районних рад можна простежити, що найбільшу кількість серед них займають директори та власники підприємств – 66 осіб, що в свою чергу складає 34%. Друге місце займають державні службовці – 27 осіб (18%). Третє місце займають працівники освіти – 31 особа (16%). В інших сферах професійної діяльності зайнята також 31 особа, а безробітними є – 18 осіб, що становить 9%. Представниками медичної галузі в місцевих радах є 12 осіб (6%), а сільського господарства тільки 3 особи.

Проте, аналізуючи професійний статус окремо депутатів у Чернівецькій обласній раді доходимо до висновку, що тут питома вага освітян, державних службовців та безробітних є меншою, а інші групи професійного статусу є дещо чисельнішими (рис. 1).

Рис. 1. Професійно-економічний статус депутатського корпусу Чернівецької обласної ради

Досить помітні територіальні відміни професійного статусу депутатів місцевих рад сформувалися у територіальних громадах.

Всього освітян у депутатському корпусі місцевих рад територіальних громад 174 особи. Відсутні освітяни у Кіцманській, Новодністровській та Путильській радах. Найбільша кількість депутатів цього статусу у Волоківській, Мамаївській – по 6, Красноільській – 7 та Глибоцькій раді – 11 осіб.

Медиків у місцевих радах налічується 86 осіб. Відсутні вони у 10 радах – Банилівській, Кам'янецькій, Кельменецькій, Клішківській, Магальській, Недобоївській, Тарашанській, Усть-Путильській, Чагорській та Чернівецькій. Найбільше медиків у депутатському корпусі Кіцманської та Путильської рад відповідно 5 та 7 депутатів.

Державні службовці в складі депутатського корпусу місцевих рад присутні лише у 21 раді територіальних громад. Зокрема по 1 у Банилівській, Брусницькій, Веренчацькій, Вашковецькій, Герцаївській, Заставнівській, Лівинецькій, Недобоївській, Новодністровській, Новоселицькій, Петровецькій, Путильській, Сокирянській, Сучевенській, Терембленській, Чагорській, по 2 у Вижицькій, Кельменецькій, Кіцманській, Сторожинецькій та 3 у Магальській раді.

Директорів та власників підприємств в місцевих радах налічується 96 осіб. Найбільша їх кількість Новодністровській (6) та Чернівецькій (15) міських радах. Відсутні у 15 місцевих радах.

Фізичних осіб підприємців (ФОП) в депутатському корпусі місцевих рад територіальних громад нараховується 195 осіб. Відсутня ця категорія лише у Кострижівській та Мамалигівській сільських радах. А от найбільше (по 10), їх у Сторожинецькій міській та Тарашанській сільській раді.

Працівників сільського господарства в складі депутатського корпусу місцевих рад територіальних громад найбільше спостерігається у Красноільській, Рукшинській та Хотинській раді (по 4). Відсутній такий професійно-економічний статус у 18 радах.

Досить велику частку у складі депутатського корпусу місцевих рад територіальних громад становлять саме безробітні – 221 особа. Найбільша їх кількість присутня у Топорівській та Усть-Путильській сільській раді. Такий професійно-економічний статус тут мають аж 10 депутатів. Відсутні безробітні лише у Глибоцькій та Сторожинецькій міських радах.

Працівників органів місцевого самоврядування серед депутатів місцевих рад територіальних громад налічується 109 осіб. Відсутні такі працівники у складі Великокучурівської, Конятинської, Магальської, Путильської та Рукшинської рад. Найбільше працівників органів місцевого самоврядування можемо побачити у Берегометській (5), Мамаївській (5) та Вашківецькій (6) раді.

Детальніше простежити територіальні відміни у формування професійно-економічного статусу депутатів місцевих рад територіальних громад Чернівецької області можна на картосхемі рисунку 2.

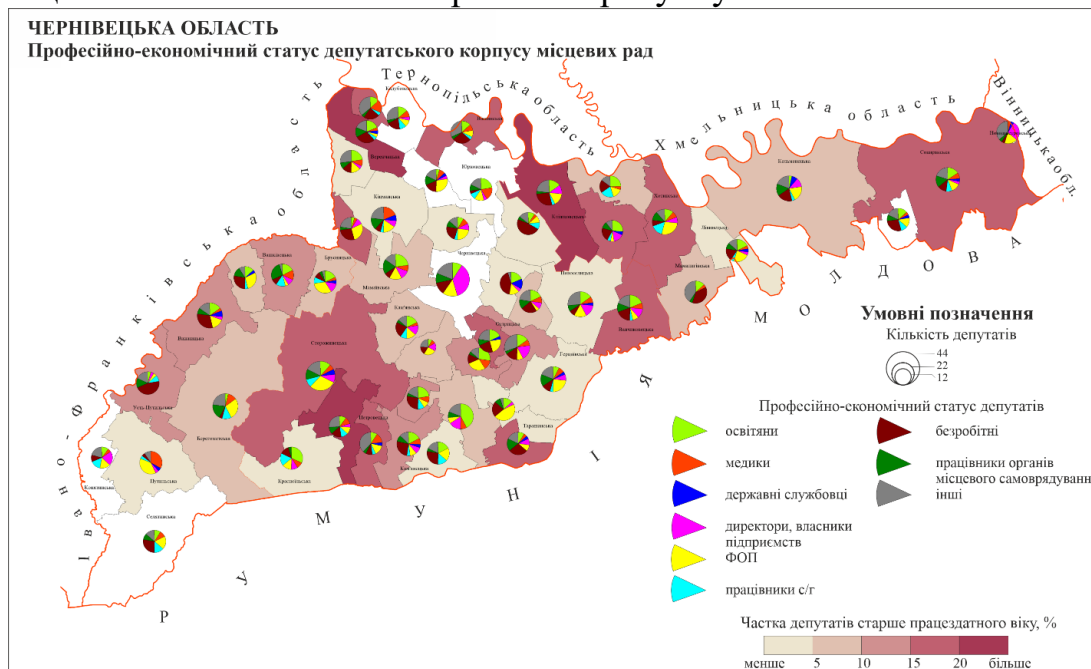

Рис. 2. Професійно-економічний статус депутатського корпусу місцевих рад територіальних громад Чернівецької області

Аналізуючи дані статевої структури депутатів (рис. 3.3), можна простежити, що більшість депутатів Чернівецької обласної та трьох районних рад є чоловічої статі (135 осіб; 69,6%), а на жінок припадає 30,4%, що чисельно складає 59 осіб.

Загалом до місцевих рад територіальних громад було обрано 1198 депутатів, з яких більшу частину становлять чоловіки – 67,2%, а жінки становлять лише 32,8%. Слід відмітити, що практично таке співвідношення між чоловіками та жінками спостерігається в усіх місцевих радах, що підтверджує ще той факт, що в Україні для жінок органи місцевого самоврядування є не цікавими і що, цей показник пояснюється перш за все виборчим Законодавством, де було прописано, що в кожній п'ятірці виборчих списків повинно бути не менше 2 жінок.

Проте в деяких радах територіальних громад, все ж таки склалися помітні відміни. Зокрема, найбільша частка чоловіків у Вашківецькій міській раді, і вона становить 86,4%, а найбільша частка жінок зосереджена у Кострижівській селищній раді – 59,1%. Найменша частка чоловіків представлена у Юрковецькій сільській раді – 36,4%, а найменша частка жінок – у Вашківецькій міській раді – 13,6%.

Детальніше простежити статеву структуру депутатських корпусів територіальних громад можна на картосхемі рисунку 3.

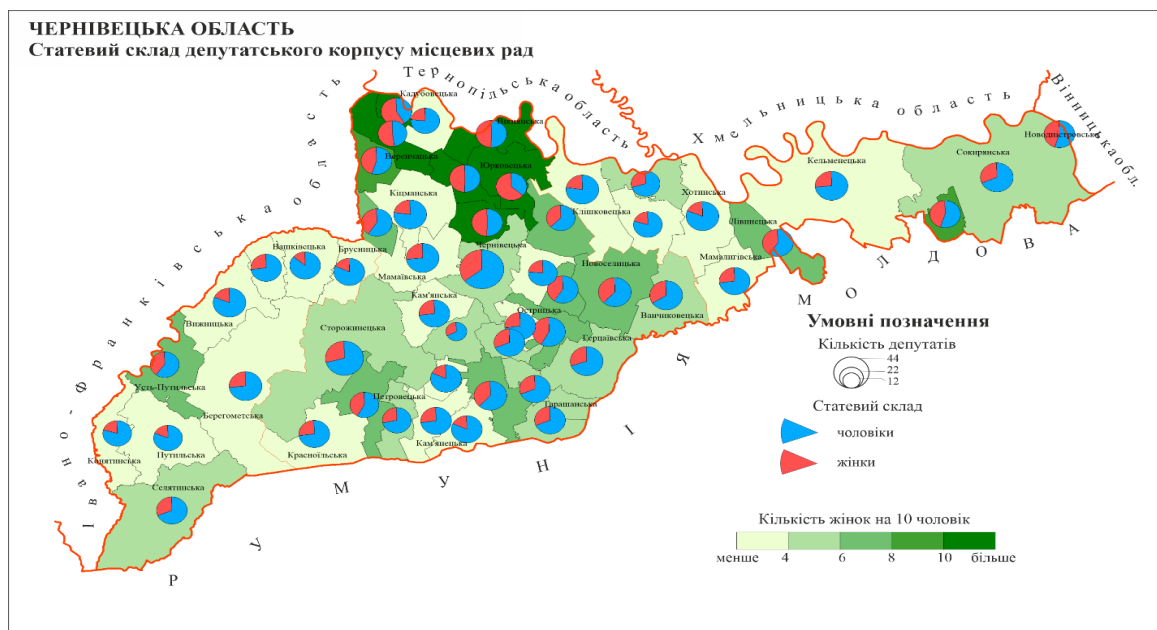

Рис. 3. Статевий склад депутатського корпусу місцевих рад територіальних громад Чернівецької області

Аналізуючи секторну діаграму вікової структури депутатів Чернівецької обласної ради та Чернівецької, Вижиницької, Дністровської районних рад (рис.4), можна простежити, що найбільша кількість осіб представлена у цих радах віком від 41 до 50 років, що у свою чергу складає 30%, а також від 31 до 40 та від 51 до 60 – по 27%. Невеликий відсоток займають особи віком від 61 і більше – 9%. Ну і найменшу кількість становлять особи віком менше 30 років.

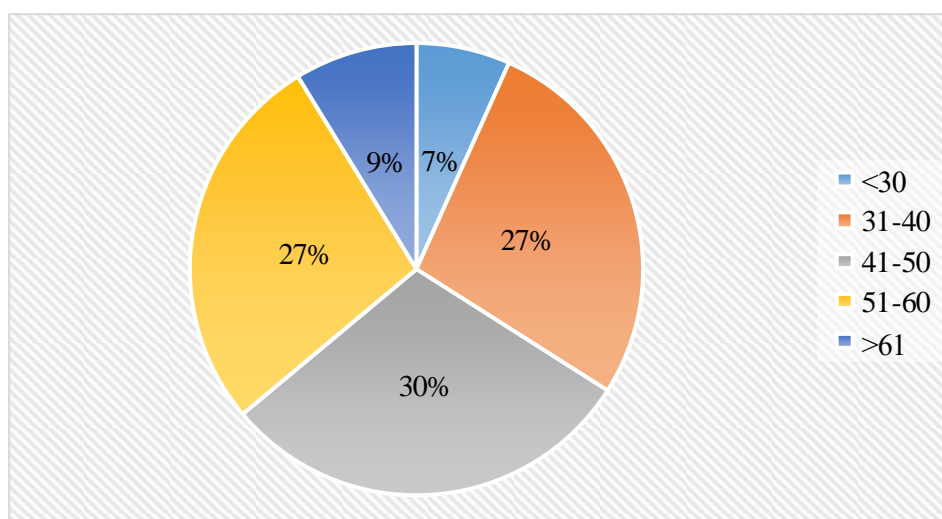

Рис. 4. Вікова структура депутатського корпусу Чернівецької обласної ради та Чернівецької, Вижиницької, Дністровської районних рад

Найбільша частка депутатів місцевих рад територіальних громад також

віком від 41 до 50 років – 379 осіб (31,6%), а от найменшою є частка осіб до 30 років (83 особи, 6,9%). Відсутні депутати віком до 30 років у Берегометській, Боянській, Вашківецькій, Кельменецькій, Кіцманській, Конятинській, Кострижівській, Недобоївській, Петровецькій та Чудейській раді. А от найбільше їх у Сучевенській раді – 5 осіб.

Депутатів віком 31-40 років налічується 295. Найменша кількість депутатів віком 31-40 років спостерігається у Брусницькій та Веренчацькій сільських радах – лише по 1. Найбільшою кількістю депутатів цього віку виділилися Волоківська (11), Кадубовецька (12) сільські ради та Чернівецька міська рада (14).

По 3 депутати віком 41-50 років є у Вашковецькій, Кадубовецькій, Сокирянській, Сторожинецькій та Чагорській радах. Більше 10 депутатів цього віку можемо побачити у Хотинській міській, Берегометській сільській, Кельменецькій селищній, Острицькій сільській, Кіцманській міській та Чернівецькій міській радах.

Депутатів віком 51-60 років загальною кількістю 328 осіб. З них лише по 1 у Красноільській селищній та Магальській сільських громадах. Найбільша кількість депутатів цього віку у Чернівецькій та Вашковецькій міських та Карапчівській сільській радах – по 10, Новоселицькій міській раді – 11 та Сторожинецькій міській раді – 15.

Загальна кількість депутатів старше 61 року в місцевих радах становить 114 осіб. Відсутні депутати цього віку у Вашковецькій та Заставнівській міських радах, Кадубовецькій, Конятинській та Юрковецькій сільських радах, Селятинській селищній раді, Чернівецькій міській раді. Найбільше (по 6) їх у Клішківецькій сільській та Сторожинецькій міській радах.

Детальніше простежити вікову структуру депутатських корпусів територіальних громад можна на картосхемі рисунку 5.

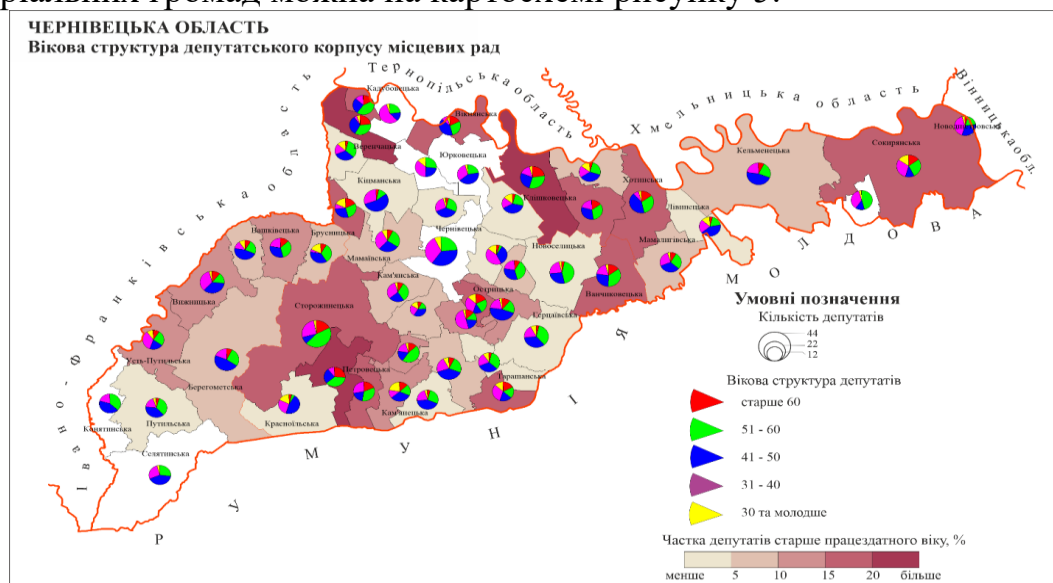

Рис. 5. Вікова структура депутатського корпусу місцевих рад територіальних громад Чернівецької області

Такі територіальні диспропорції професійно-економічного, статевого та вікового складу депутатів місцевих рад у Чернівецькій області склалися в першу чергу, сприйняттям населенням тих чи інших громад самого статусу депутата, а саме його громадянської позиції, фінансового стану, рівня освіти, працевлаштування, етнічної та конфесійної приналежності тощо. Так для прикладу в територіальних громадах, де в питомій вазі переважають румуни та молдовани, досить важко бути обраним в депутати місцевої ради особам інших національностей тощо. Також помітним є те, що в гірських територіальних громадах середній вік депутатів є вищим, що пояснюємо не сприйняття молодого населення.

Висновки. Соціальний статус депутатів та інших осіб, визначається багатьма показниками, які задаються типом соціокультурної системи. В сучасних суспільствах особливо важливими є такі критерії, як престиж професії, рівень доходів, тривалість і якість освіти, обсяг владних повноважень, статеві та вікові характеристики, етнічний та конфесійний склад тощо. Депутати місцевих рад практично відстоюють розвиток тих галузей економічного життя держави чи окремого регіону, громади, до яких вони самі належать. Тому важливим показником діяльності місцевих рад є професійно-економічний статус депутатів, що помітно визначає економічне спрямування, особливо у територіальних громадах. Не менш важливими є показники статевої та вікової структури депутатів місцевих рад, так як вони визначають фактично ментальне сприйняття розвитку окремих громад чи регіонів в цілому. Тому саме отримані результати дослідження можуть стати корисними при розробці різних Стратегій розвитку місцевого самоврядування у поліетнічному регіоні Чернівецької області.

Література:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування, м. Страсбург, 15 жовтня 1985 року. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036).
2. Про статус депутатів місцевих рад : Закон України від 11 липня 2002 року № 93-IV. URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15).
3. Дурман О.Л. Поняття та правова характеристика статусу депутатів місцевих рад в Україні. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Державне управління
4. Ковалевська Ю. Основні завдання професійного розвитку посадових осіб місцевого самоврядування та депутатів місцевих рад. Місцеве самоврядування та регіональний розвиток в Україні. 2013. № 4. С. 9–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mcrru_2013_4_8.
5. Назаренко С.В. Щодо статусу депутатів місцевих рад: конституційно-правовий аспект. Університетські наукові записки. 2007. № 4. С. 55–61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Unzap_2007_4_10.
6. Матеріали результатів місцевих виборів Центральної виборчої комісії

References:

1. Європейська хартія місцевого самоврядування [European Charter of Local Self-Government]. (n.d). *zakon.rada.gov.ua* Retrieved from [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_036) [in Ukrainian].
2. Закон України “Про статус депутатів місцевих рад” [The Law of Ukraine “On the status of deputies of local councils”].(n.d). *zakon.rada.gov.ua* Retrieved from [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15) [in Ukrainian].
3. Durman, O.L. Поняття та правова характеристика статусу депутатів місцевих рад в Україні [The concept and legal characteristics of the status of deputies of local councils in Ukraine]. *Vcheni zapiski TNU imeni V.I. Vernads'kogo. Serija: Derzhavne upravlinnja - Scientific notes of TNU named after VI Vernadsky. Series: Public Administration* [in Ukrainian].
4. Kovalevs'ka, Ju. (2013). Osnovni zavdannja profesijnogo rozvitku posadovih osib misceвого samovrjaduvannja ta deputativ miscevih rad [The main tasks of professional development of local government officials and deputies of local councils]. *Misceve samovrjaduvannja ta regional'nij rozvitok v Ukraïni - Local self-government and regional development in Ukraine*, 4, 9–12 [in Ukrainian].
5. Nazarenko, S.V. (2007). Shhodo statusu deputativ miscevih rad: konstitucijno-pravovij aspekt [Regarding the status of deputies of local councils: constitutional and legal aspect]. *Universitets'ki naukovi zapiski - University scientific notes*, 4, 55–61 [in Ukrainian].
6. Materiali rezul'tativ miscevih viboriv Central'noï viborchoï komicii [Materials of the results of local elections of the Central Election Commission] [in Ukrainian].